Uradni list
Evropske unije

SL
Serija C

C/2025/1189

21.3.2025

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

Vključenost mladih v socialni in civilni dialog na sredozemskem območju

(mnenje na lastno pobudo)

(C/2025/1189)

Poročevalec: **Thomas WAGNSONNER**

Soporočevalka: **Lidija PAVIĆ-ROGOŠIĆ**

Svetovalca	Karol ZABAWA (svetovalec II. skupine) Graziano TULLIO (svetovalec soporočevalke, III. skupina)
Sklep plenarne skupščine	17. 1. 2024
Pravna podlaga	člen 52(2) Poslovnika
Pristojnost	strokovna skupina za zunanje odnose
Datum sprejetja na seji strokovne skupine	23. 11. 2024
Datum sprejetja na plenarnem zasedanju	23. 1. 2025
Plenarno zasedanje št.	593
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	175/0/3

1. Sklepi in priporočila

1.1 Pri pripravi tega mnenja so sodelovali predstavniki mladih. Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) priporoča, naj bodo mladi vključeni v vse faze postopka oblikovanja politik, od odločanja do izvajanja in ocenjevanja politik. Bistveno je, da se v vseh fazah uporabljajo zanesljivi mehanizmi za spremljanje, povratne informacije in odgovornost.

1.2 Socialni in civilni dialog sta temelj demokratične udeležbe, vendar je učinkovito sodelovanje v postopkih odločanja organizacijam civilne družbe, skupinam mladih ter organizacijam delodajalcev in delavcev oteženo. Svoboda združevanja in svoboda govora, na splošno pa tudi zmogljivosti ustanov, ki zastopajo delavce in civilno družbo, da branijo njihove pravice in predstavljajo njihove zahteve, so v številnih državah MENA ([1]) omejene. Demokratične procese je treba podpirati tudi v času, ko ni volitev, ter vzpostaviti smiselne participativne mehanizme, za katere so značilne državljanska svoboda, preglednost, dostopnost informacij in priložnosti za vse.

1.3 Izkušnje in okoliščine mladih ter organizacij, ki jih vodijo mladi, na območju držav MENA so zelo različne. Opustiti je treba enodimenzionalne opredelitve mladih ter priznati posebne značilnosti različnih skupin mladih in uvesti presečni pristop, da ne bi prezrli geografske in družbenopolitične raznolikosti mladih.

1.4 Socialno-ekonomski položaj mladih na sredozemskem območju zaznamujejo visoke stopnje brezposelnosti ter nestandardne in neformalne oblike zaposlitve, pa tudi nizke plače, pomanjkanje kakovostnih delovnih mest in velik delež mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposabljajo (NEET). EESO poudarja, da so za rešitev teh vprašanj potrebne reforme trga dela in izobraževalnih sistemov.

([1]) Države na Bližnjem vzhodu in v Severni Afriki.

1.5 Skupine iz ranljivih okolij se spopadajo z dodatnimi izzivi v zvezi z zastopanostjo, izkoriščanjem priložnosti, trgom dela in drugimi področji. EESO poudarja, da je treba oblikovati podporne programe za te skupine.

1.6 EESO meni, da bi morali z izobraževalnimi sistemi bolj spodbujati državljansko udejstvovanje v okviru participativnih procesov ter vzpostaviti podporne sisteme za pridobivanje ustreznih spretnosti (npr. politične in digitalne pismenosti), da bi se mladi lahko samozavestno vključevali v institucionalne procese. Organizacije civilne družbe in socialnih partnerjev bi morale mlade dodatno podpreti s pripravo delavnic za krepitev zmogljivosti, da bi jim olajšali dostop do sredstev in priložnosti za vključevanje.

1.7 Za opredelitev izzivov in upoštevanje interesov mladih v participativnih procesih so zelo pomembne ustrezne raziskave, za katere so potrebni relevantni podatki. EESO poudarja pomen raziskovalnih dejavnosti s poudarkom na vključevanju mladih na trgu dela, v izobraževanju, participativnih procesih in življenju skupnosti. Okrepiti je treba sodelovanje med izobraževalnimi ustanovami, akademskimi krogi, gospodarstvom in organizacijami civilne družbe, vključno s socialnimi partnerji, pri čemer mora osrednjo vlogo imeti aktivno vključevanje mladih.

1.8 Države na sredozemskem območju pogosto nimajo ustreznih okvirov za učinkovit socialni dialog. EESO poudarja, da je treba okrepiti tristranski in dvostranski socialni dialog, zlasti s celovitim izvajanjem ključnih konvencij Mednarodne organizacije dela (MOD) o socialnem dialogu.

1.9 EESO poudarja koristi akcijskih načrtov za mlade, ki bi se lahko uporabljali kot časovni načrti s posebnimi ukrepi in orodji za bolj vključujoče organizacijske okvire za udeležbo mladih v organizacijah socialnih partnerjev. S spodbujanjem mladih zaposlenih k sodelovanju v kolektivnih pogajanjih in vzpostavljanjem predstavniških struktur za mlade na ravni podjetij je mogoče udeležbo mladih učinkovito vpeti v strukture socialnega dialoga. EESO pri tem opozarja na mladinske zastopniške svete v Avstriji.

1.10 EESO poziva Evropsko komisijo, naj podpre tretjo fazo projekta SOLiD ([2]) in poskrbi za trajnostno izvajanje vzpostavljenih instrumentov. Poleg tega bi bilo treba v tej fazi pripraviti listino mladih po vzoru Listine žensk, hkrati pa preučiti možnost uvedbe posvetovalnih mehanizmov za mlade.

1.11 V civilni dialog bi morali s ciljno usmerjeno finančno podporo ter učinkovitejšimi in interaktivnimi mehanizmi dialoga pod vodstvom usposobljenih moderatorjev, ki so zasnovani v sodelovanju z mladimi, v večji meri vključevati različne skupine, tudi ženske, manjšine in ranljive skupnosti.

1.12 V razpravah z državnimi organi bi morali povečati zastopanost mladinskih organizacij in mladinskih svetov ter mladinske delavce priznati kot ključne akterje v postopkih posvetovanja ter jim zagotoviti potreben prostor in sredstva, da lahko k tem postopkom učinkovito prispevajo. Pomembno je oblikovati strategije za mlade, s katerimi se krepi legitimnost vključevanja mladih v civilni dialog, vzpostaviti mladinske svete v državah, kjer še ne obstajajo, ter povečati proračun za mlade na vseh teritorialnih ravneh, zlasti na lokalni.

1.13 V civilnem dialogu je treba prednostno skrbeti za preglednost in enake možnosti z določitvijo jasnih meril za izbor sodelujočih mladih, da bi tako priznana mladinska združenja kot tudi lokalna gibanja imela poštene možnosti za vključevanje. Bistveno je oblikovati skupne standarde in celovit regulativni okvir, ki bo vključeval namenske podporne strukture, kot so skupine in kontaktne točke, da bo vključevanje mladih v procese dialoga organizirano in dosledno.

1.14 Strukture, ki jih vodijo mladi, morajo biti bolj povezane, da bi spodbudili regionalno sodelovanje in v večji meri izmenjavali zamisli in priložnosti med različnimi skupinami. EESO poziva javne institucije, naj zagotovijo finančna sredstva za podporo regionalnim mladinskim mrežam in prostorom za mlade. Poleg tega je pomembno okrepiti vključevanje mladinskih organizacij v zunanje odnose EU s spodbujanjem sodelovanja z delegacijami EU in poenostavitvijo postopkov za pridobitev vizumov za mlade v okviru programov mobilnosti.

([2]) https://solidmed.eu/en.

2. **Ozadje mnenja**

2.1 EESO ugotavlja, da so mladi kulturno, ekonomsko in politično heterogena skupina. Izkušnje in okoliščine mladih so zelo različne, zato je treba opustiti enodimenzionalne opredelitve mladih, priznati posebne značilnosti različnih skupin mladih in uvesti presečni pristop, da ne bi prezrli njihove geografske in družbenopolitične raznolikosti.

2.2 Številne institucije in politične organizacije so zgrajene od zgoraj navzdol in zanje so značilne zelo koncentrirane strukture moči, mladi pa se običajno udejstvujejo v lokalnih strukturah od spodaj navzgor in lokalnih gibanjih, večinoma na področju političnih vprašanj, ki imajo v političnih programih manj pomembno mesto (npr. podnebna in socialna pravičnost, politično udejstvovanje, pravice manjšin in pravice živali) ([3]).

2.3 EESO priznava, da mladi običajno uporabljajo različna komunikacijska sredstva in oblike političnega aktivizma, kar vključuje tudi neudejstvovanje, bojkotiranje institucionaliziranih struktur in zavračanje formalnih metod političnega aktivizma. Zdi se, da razlog za to ni politična apatija, temveč razočaranje nad politiko ([4]).

2.4 Socialno-ekonomski položaj mladih na sredozemskem območju zaznamujejo visoka stopnja brezposelnosti ter nestandardne in neformalne oblike zaposlitve s krajšim delovnim časom, pa tudi nizke plače in pomanjkanje kakovostnih delovnih mest (vključno z neplačanimi pripravništvi). Na tem območju je razmeroma velik delež mladih (tudi do ene tretjine vseh mladih), ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposabljajo. Za mlade je v povezavi s stanovanji in visokimi najemninami trenutno pereče vprašanje inflacije in nizke kupne moči.

2.5 Veliko število osipnikov, zlasti mladih žensk, in visoke stopnje brezposelnosti diplomantov na tem območju kažejo, da so izobraževalni sistemi, zlasti na podeželju, premalo kakovostni in da mladi v njih ne pridobijo potrebnih spretnosti za trg dela. Velik izziv je omejena dostopnost, saj številne družine nimajo dovolj sredstev, da bi krile stroške izobraževanja. Poleg tega je med prebivalci, ki se odseljujejo s sredozemskega območja, vse več visoko usposobljenih posameznikov, kar kaže na beg možganov.

2.6 Na položaj predstavnikov mladih na tem območju vplivajo resna varnostna vprašanja in druge ovire. Poleg tega se mlade ženske, invalidi, begunci, migranti, etnične in jezikovne manjšine, mladi iz domorodnih skupnosti in s podeželja, pripadniki skupnosti LGBTQ+ ter druge skupine iz ranljivih okolij soočajo z dodatnimi izzivi z vidika politične zastopanosti, dostopa do priložnosti, trga dela in drugih področij.

3. **Vključevanje mladih v participativne procese socialnega in civilnega dialoga**

3.1 ***Socialni dialog***

3.1.1 Mednarodna organizacija dela socialni dialog opredeljuje kot vse vrste pogajanj, posvetovanj ali izmenjave informacij med predstavniki vlad, organizacijami delodajalcev in sindikati o vprašanjih skupnega interesa na področju gospodarske in socialne politike. Organiziran je lahko kot tristranski proces, pri katerem je na eni strani vlada, ali pa v okviru dvostranskih odnosov med zaposlenimi in vodstvom. Poteka lahko v neformalni ali institucionalni obliki, pogosto pa je kombinacija obojega. Izvaja se lahko na nacionalni ali regionalni ravni ali na ravni podjetij, lahko je medpanožni, sektorski ali kombinirani.

3.1.2 Socialni dialog ključno vpliva na gospodarsko politiko, politiko trga dela in na socialno politiko ter spodbuja konvergenco življenjskih in delovnih pogojev. Kot je EESO poudaril v mnenju SOC/764 ([5]), je koristno orodje za spodbujanje gospodarske in družbene odpornosti, konkurenčnosti ter trajnostne in vključujoče rasti.

([3]) Na podlagi prispevkov predstavnikov mladih na sejah študijske skupine in mladinskem forumu Fundacije Anne Lindh.
([4]) Na podlagi prispevkov predstavnikov mladih na sejah študijske skupine in mladinskem forumu Fundacije Anne Lindh.
([5]) UL C 228, 29.6.2023, str. 87.

3.1.3 Eno ključnih orodij socialnega dialoga so kolektivna pogajanja, katerih cilj je zagotoviti dostojne delovne pogoje in pravičnost na delovnem mestu. Ker je treba reševati nove izzive, kot so pravični prehod, podnebne spremembe in opolnomočenje mladih, ima socialni dialog ključno politično vlogo, ki presega okvir pogajanj o plačah. Ti izzivi še zlasti vplivajo na mlade, zato je bistveno, da imajo pomembno vlogo v organizacijah socialnih partnerjev in da se jih spodbuja, naj se včlanijo vanje.

3.2 *Socialni dialog na sredozemskem območju*

3.2.1 Organizacije delavcev na sredozemskem območju, denimo sindikati, se soočajo s težavami, zlasti v zvezi s članstvom, svobodo združevanja ter učinkovito zaščito njihovih pravic in uveljavljanjem zahtev. Številne vlade na območju držav MENA omejujejo svobodo združevanja ([6]).

3.2.2 Države na sredozemskem območju pogosto nimajo ustreznega okvira za učinkovit socialni dialog. Čeprav je tristranski socialni dialog uveden v nekaterih nacionalnih okvirih socialnega dialoga, je neodvisnih struktur za sektorski in dvostranski dialog na ravni podjetij zelo malo. Še vedno je razmeroma malo sindikatov in kolektivnih pogajanj. Zato imajo socialni partnerji omejene zmogljivosti za vplivanje na javno odločanje in tako tudi na socialno-ekonomski položaj ljudi, zlasti mladih.

3.2.3 Da bi vzpostavili odporne in uspešne strukture socialnega dialoga, morajo organizacije delodajalcev in sindikati postati osrednje institucije v družbenem okviru. EESO pozdravlja pobude, kot je socialni dialog v južnem Sredozemlju (SOLiD), ki omogoča medregionalno izmenjavo primerov dobre prakse ter pravne in strukturne okvire. Evropsko komisijo poziva, naj podpre tretjo fazo projekta SOLiD in poskrbi za trajnostno izvajanje vzpostavljenih instrumentov. Poleg tega bi bilo treba v tej fazi pripraviti listino mladih po vzoru Listine žensk ([7]), hkrati pa preučiti koristi uvedbe posvetovalnih mehanizmov za mlade.

3.3 *Civilni dialog*

3.3.1 Za civilni dialog ni univerzalne opredelitve, vendar je splošno priznan kot eden ključnih elementov delovanja organizacij civilne družbe, ki zagotavljajo, da se mnenje državljanov upošteva v postopkih odločanja, zlasti glede na visoko stopnjo zaupanja v organizacije civilne družbe, vse učinkovitejšo udeležbo civilne družbe in vse manjšo uporabo tradicionalnih participativnih mehanizmov ([8]).

3.3.2 S sektorskimi, medsektorskimi in horizontalnimi elementi civilnega dialoga se spodbujata sodelovanje in vključevanje v javno upravljanje ter krepita legitimnost in odgovornost politik. To poteka v okviru dveh dopolnjujočih se vidikov: 1) dialoga med organizacijami civilne družbe za izmenjavo mnenj in strokovnega znanja ter 2) strukturiranega dialoga med organizacijami civilne družbe in vladnimi institucijami, da se pri oblikovanju politik upoštevajo različna mnenja.

3.3.3 Tradicionalni participativni mehanizmi se vse manj uporabljajo, zato je nujen inovativen civilni dialog, v katerem se upoštevajo interesi mladih in različne možnosti njihovega vključevanja ([9]).

3.3.4 Mladinski dialog EU ([10]) in Mladinski test EU ([11]) sta dobra primera participativnih instrumentov za oblikovanje politik, ki predstavnike mladih vključujeta v posvetovanje, ocene učinka in blažitvene ukrepe, s čimer se spodbuja vključevanje mladih na institucionalni ravni.

([6]) *The future of work: Trade unions in transformation* (Prihodnost dela: preobrazba sindikatov), *International Journal of Labour Research*, 2019, zvezek 9, številka 1–2 (str. 226).

([7]) https://solidmed.eu/sites/default/files/2023-05/Womens-charter.pdf.

([8]) *The impact of civil society organisations in Europe* (Vpliv organizacij civilne družbe v Evropi), Civil Society Europe, 2019; *Future of Europe* (Prihodnost Evrope), posebna raziskava Eurobarometer št. 500, str. 19, 2020.

([9]) *Political Participation and EU Citizenship: Perceptions and Behaviours of Young People* (Politična participacija in državljanstvo EU: dojemanje in ravnanje mladih), Evropska komisija, 2016; *Co-deciding with Citizens: Towards Digital Democracy at EU Level* (Soodločanje z državljani: za digitalno demokracijo na ravni EU), European Citizen Action Service, 2015.

([10]) Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Krepitev spremljanja mladinskega dialoga EU s smernicami za spremljanje in preglednost (UL C, C/2024/6866, 28.11.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6866/oj).

([11]) UL C 486, 21.12.2022, str. 46.

3.4 *Civilni dialog na sredozemskem območju*

3.4.1 Civilni dialog zaradi vse večjega nezadovoljstva s političnimi institucijami postaja eden ključnih mehanizmov za odpravo nezaupanja med javnostjo in oblikovalci politik ter za odziv na nezadovoljstvo javnosti, zlasti v zvezi s perečimi vprašanji, kot so brezposelnost, socialna kohezija in podnebne spremembe.

3.4.2 Ker niso vzpostavljeni skupni standardi in celovit regulativni okvir, se prakse civilnega dialoga znatno razlikujejo. Poleg tega imajo države različne politične okvire, zgodovinsko dediščino, kulturne norme in družbene strukture, kar povzroča razdrobljenost, zato je civilni dialog na tem območju nedosleden in neformalen.

3.4.3 Številne priložnosti za dialog niso resnične pobude za dialog, ampak enkratni posvetovalni dogodki, kar vzbuja pomisleke o vključevalnosti, odgovornosti in preglednosti. Sektorski dialog je razmeroma pogost, prečni pa nereden in brez prave strukture, kar povzroča prekinitve in neskladnost.

3.4.4 Zaradi krčenja prostora za civilno družbo se zmanjšuje učinkovitost organizacij civilne družbe, saj je njihova sposobnost zavzemanja za spremembe omejena. Omejevalni pravni okviri, vmešavanje države, birokratske ovire, selektivno financiranje in cenzura dodatno spodkopavajo avtonomijo in vpliv organizacij civilne družbe v civilnem dialogu. V nekaterih državah to vpliva tudi na možnosti sodelovanja z medvladnimi organizacijami.

3.4.5 Platforme družbenih medijev in digitalna komunikacijska orodja spreminjajo podobo civilnega dialoga in mladim dajejo nove možnosti za udejstvovanje, vendar se je treba spopasti z izzivi, povezanimi z varnostjo, napačnimi informacijami, spletnim nadlegovanjem in digitalnimi razkoraki, da bi zagotovili vključujoče in konstruktivne strukture dialoga ([12]).

4. **Zahteve in izzivi na sredozemskem območju za institucionalne participativne procese z vidika mladih**

4.1 Socialni in civilni dialog sta temelj demokratične udeležbe. Učinkovito sodelovanje v postopkih odločanja je organizacijam civilne družbe, skupinam mladih, organizacijam delodajalcev in sindikatom oteženo. Svoboda združevanja in svoboda govora, na splošno pa tudi pristojnosti in zmogljivosti subjektov, ki zastopajo delodajalce, delavce in civilno družbo, da branijo njihove pravice in predstavljajo njihove zahteve, so v številnih državah MENA omejene. Demokratične procese je treba podpirati tudi v času, ko ni volitev, ter vzpostaviti participativne mehanizme, za katere so značilne državljanska svoboda, preglednost, dostopnost informacij in priložnosti za vse.

4.2 EESO poudarja, da so mladi pogosto izključeni iz participativnih procesov, čeprav imajo izredno velik potencial ([13]). Nizka udeležba mladih na volitvah, malo voditeljev, mlajših od 35 let, na visokih položajih ter primeri navideznih možnosti ali izključevanja iz participativnih procesov kažejo, da se mladi še vedno soočajo z ovirami, kadar se želijo polno vključevati v odločanje. Zaradi majhne raznolikosti med oblikovalci politik, zlasti premajhne zastopanosti prikrajšanih skupin, mladi težko najdejo vzornike, s katerimi bi se lahko poistovetili.

4.3 Strukture socialnega in civilnega dialoga še vedno temeljijo na zastarelih vzorcih in metodologijah, ki ne zmorejo pritegniti mladih. Njihovo aktivno udeležbo ovirata nezaupanje v institucionalizirane strukture in razočaranje nad njimi, ki sta posledica izvajanja vnaprej določenih agend in pomanjkljivih zmogljivosti za strukturno vključevanje mladih v organizacijske okvire ob ustreznem upoštevanju njihovih interesov.

4.4 Udejstvovanje mladih ovirajo tudi pogledi na tradicionalne strukture moči in vodstva (kot so patriarhalne strukture) ter predsodki do mladih. Mlade ženske se srečujejo z dodatnimi izzivi in ovirami, pomembno pa je poudariti, da si ženske organizacije prizadevajo za odpravo tradicionalnih zatiralnih struktur.

([12]) Glej politični pregled inštituta Euromesco *Youth deliberation and participation in the Euro-Mediterranean region* (Posvetovanje z mladimi na evro-sredozemskem območju in njihova udeležba), 2023.

([13]) *Be Seen, Be Heard: Understanding young people's political participation* (Biti viden in slišan: razumevanje političnega udejstvovanja mladih), https://www.youthforum.org/files/UPDATED_UN_REPORT_TBS_Accessible_Version_090622.pdf.

4.5 Za opredelitev izzivov in upoštevanje interesov mladih v participativnih procesih so zelo pomembne ustrezne raziskave. Pomanjkljiv dostop do podatkov, zlasti na lokalni ravni, in premalo razčlenjenih podatkov o dejanskem položaju mladih, predvsem na podeželju, in mladih žensk, sta glavna razloga za to, da so interesi mladih na različnih področjih politike še vedno premalo zastopani.

4.6 Udejstvovanje mladih v pobudah socialnega in civilnega dialoga je omejeno zaradi logističnih dejavnikov (npr. težav z mobilnostjo in vizumi) in pomanjkljive infrastrukture. EESO poudarja, da so potrebni učinkoviti podporni mehanizmi za mlade, vključno z ekonomsko, socialno in izobraževalno podporo.

4.7 EESO opozarja na potrebe ranljivih mladih, vključno z mladimi, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposabljajo, mladimi ženskami, invalidi, begunci, migranti, etničnimi in jezikovnimi manjšinami, mladimi iz domorodnih skupnosti in s podeželja ter pripadniki skupnosti LGBTQ+. Opozarja tudi na izziv sodelovanja z mladimi v lokalnih skupnostih in vključevanja tistih, ki jim je prepovedana udeležba v političnih dejavnostih in dejavnostih civilne družbe. Za lokalne mladinske projekte in pobude se pogosto nameni premalo finančnih sredstev in politične podpore.

4.8 Organizirana civilna družba v državah MENA je pokazala, da je odporna in močno zavezana demokratičnim vrednotam, saj se v okviru nadnacionalnega sodelovanja zavzema za človekove pravice, udeležbo mladih in pravno državo. Številne organizacije civilne družbe, vključno s socialnimi partnerji, si kljub političnim napetostim, varnostnim težavam in omejenim sredstvom še naprej prizadevajo za skupno vizijo Sredozemlja kot povezanega skupnega območja.

5. **Priporočila**

5.1 ***Splošna priporočila***

5.1.1 Mlade je treba vključiti v vse faze postopka oblikovanja politik, od odločanja do izvajanja in ocenjevanja, vzpostaviti vključujoče in pregledne strukture, kot so okviri za dolgoročni dialog pod vodstvom usposobljenih moderatorjev, ter v sodelovanju z mladimi oblikovati prostore, da se zagotovi njihova aktivna udeležba. Poleg tega je ključno, da se v celotnem procesu uporabljajo trdni mehanizmi za spremljanje, povratne informacije in odgovornost ([14]).

5.1.2 Z imenovanjem novega komisarja za Sredozemlje bodo na voljo nove možnosti za krepitev pomena vključevanja mladih v oblikovanje politik EU, tudi na področju sosedske politike, in sicer z vzpostavitvijo stalne strukture za vključevanje mladih, pri čemer sodeluje tudi EESO.

5.1.3 EESO poziva, naj se z uvedbo preglednih in dostopnih predhodnih faz izbora zagotovijo uravnoteženi in vključujoči izbirni postopki, da bi preprečili preveliko zastopanost mladih in organizacij s privilegiranim dostopom.

5.1.4 Inovativni ukrepi za vključevanje mladih v strukture socialnega in civilnega dialoga so pomembni, ker jih postavljajo v središče organizacijskih sistemov (razmisliti bi bilo treba o uvedbi kvot za mlade). To vključuje spodbujanje kulture sodelovanja namesto tekmovanja, spoštljivo razreševanje morebitnih nesoglasij in priznavanje mladih kot strokovnjakov na področjih, ki jih zadevajo, tako da se jim namenijo ključne funkcije. Pri nagovarjanju mladih je bistveno uporabiti nove oblike komuniciranja, zlasti digitalna orodja, in ustvariti nove diskurze. EESO se zavzema tudi za odpravo jezikovnih ovir v mednarodnih programih, tako da se ljudem omogoči uporaba maternega jezika, kadar je to mogoče.

5.1.5 EESO poudarja, da je treba mladim dati možnosti za izboljšanje njihovih sposobnosti, da bi razvili spretnosti, potrebne za prevzem vodilnih vlog v organizacijah in pri pogajanjih z oblikovalci politik.

([14]) Študija EESO z naslovom Structured and meaningful youth participation in policy and decision-making process: mapping local, national, EU and international good practices (Strukturirana in smiselna udeležba mladih v političnih procesih in postopkih odločanja – popis lokalnih, nacionalnih, evropskih in mednarodnih dobrih praks).

5.1.6 EU ima ključno vlogo pri podpiranju regionalnega povezovanja. Da bi na tem raznolikem območju in v tej heterogeni skupini spodbujali (med)regionalne izmenjave idej, kultur in praks sodelovanja, je pomembno povezovanje struktur, ki jih vodijo mladi. EESO poziva k podpori regionalnih mladinskih mrež in financiranju dogodkov, povezanih z mladimi.

5.1.7 Kot je navedeno v mnenju REX/566 ([15]), je pomembno, da se poveča vključenost mladih v zunanje delovanje EU. EESO ponovno priporoča, naj se spodbuja sodelovanje med mladinskimi organizacijami in delegacijami EU ter ozavešča o mladinskih politikah. Poleg tega je treba olajšati dostop do postopkov za pridobitev vizumov, zlasti za mlade.

5.1.8 EESO poudarja, da je treba zagotoviti varnost udeležencev, zlasti na področju človekovih pravic, podnebne pravičnosti in pravic delavcev, da bi omogočili strukturno vključenost predstavnikov mladih. Poudarja tudi, da je treba v participativne procese vključiti predstavnike prikrajšanih skupin, in poziva k dodatnim prizadevanjem za vzpostavitev dostopnih struktur za raznoliko zastopanost. Bistveno je tudi oblikovati podporne programe za ranljive skupine. Pomembno je povečati proračun za mlade na vseh teritorialnih ravneh ter zlasti podpreti lokalne skupnosti in zagotoviti finančno podporo za mobilnost mladih. Programi, kot je Erasmus+, mladim, mladinskim delavcem in organizacijam na področju mladinskega dela ponujajo priložnost za sodelovanje.

5.1.9 EESO ugotavlja, da bi morali z izobraževalnimi sistemi ustvariti podporne sisteme za pridobivanje ustreznih spretnosti (npr. politične in digitalne pismenosti), da bi se mladi lahko samozavestneje vključevali v participativne procese. Organizacije civilne družbe in socialnih partnerjev bi morale v okviru svojih izobraževalnih programov in pobud organizirati delavnice za krepitev zmogljivosti za mlade, tudi s tesnejšim sodelovanjem z akademskimi krogi in gospodarstvom.

5.1.10 EESO poudarja, da so potrebne raziskave o vlogi mladih na trgu dela, v izobraževanju, participativnih procesih in življenju skupnosti. Okrepiti je treba sodelovanje med univerzami, raziskovalnimi inštituti, programi poklicnega izobraževanja in usposabljanja ter srednješolskimi ustanovami na tem območju, tako da se v ospredje postavita aktivna vključenost mladih in oblikovanje varnega raziskovalnega okolja. Lokalne, dolgoročne in krožne raziskave o lokalnih mladinskih strukturah so lahko pomemben vir znanja, da se interesi mladih dejansko upoštevajo.

5.1.11 EESO zaradi vse večjega števila visoko usposobljenih posameznikov med prebivalci, ki se odseljujejo s sredozemskega območja, priporoča sprejetje učinkovitih ukrepov za preprečevanje bega možganov.

5.2 ***Priporočila v zvezi s sodelovanjem mladih v socialnem dialogu***

5.2.1 EESO poudarja, da so potrebne reforme trga dela za lažji prehod z neformalne zaposlitve na zakonito in dostojno zaposlitev ter odpravo ene od najbolj perečih težav na tem območju, tj. netipičnih in prekarnih oblik dela. Priporoča, naj se v sodelovanju s socialnimi partnerji pripravijo nacionalni akcijski načrti v skladu s priporočilom MOD R204 ([16]).

5.2.2 EESO poudarja, da so za spodbujanje zaposlovanja mladih žensk pomembni ukrepi za spodbujanje aktivne udeležbe na trgu dela in zagotavljanje kakovostnih javnih storitev, kot so kakovostni in cenovno dostopni nega in varstvo otrok ter dolgotrajna oskrba. Poleg tega priporoča prednostno obravnavo socialnih pravic z oblikovanjem nacionalnih orodij.

5.2.3 EESO poudarja, da je treba okrepiti tristranski in dvostranski socialni dialog, zlasti s celovitim izvajanjem ključnih konvencij Mednarodne organizacije dela o socialnem dialogu, vključno s konvencijami MOD C098 ([17]), MOD C135 ([18]), MOD C087 ([19]) in MOD C154 ([20]). Bistveno je tudi okrepiti vlogo socialnih partnerjev pri oblikovanju nacionalnih politik in strategij. Učinkovit instrument za oblikovanje ustreznega okvira za socialni dialog bi lahko bila vzpostavitev opazovalnih skupin za spremljanje vključevanja socialnih partnerjev v javne postopke odločanja.

([15]) UL C 184, 25.5.2023, str. 5.

([16]) MOD, R204 – *Transition from the Informal to the Formal Economy Recommendation (No 204)* (Priporočilo št. 204 o prehodu iz neformalnega v formalno gospodarstvo), 2015.

([17]) MOD, *C098 – Right to Organise and Collective Bargaining Convention (No 98)* (Konvencija št. 98 o uporabi načel o pravicah organiziranja in kolektivnega dogovarjanja), 1949.

([18]) MOD, *C135 – Workers' Representatives Convention (No 135)* (Konvencija št. 135 o predstavnikih delavcev), 1971.

([19]) MOD, *C087 – Freedom of Association and Protection of the Right to Organise Convention (No 87)* (Konvencija št. 87 o sindikalni svobodi in varstvu sindikalnih pravic), 1948.

([20]) MOD, *C154 – Collective Bargaining Convention (No 154)* (Konvencija št. 154 o spodbujanju kolektivnega pogajanja), 1981.

5.2.4 EESO poudarja koristi akcijskih načrtov za mlade, ki bi se lahko uporabljali kot časovni načrti s posebnimi ukrepi in orodji za bolj vključujoče organizacijske okvire za udeležbo mladih v organizacijah socialnih partnerjev. Organizacije lahko nizek prag za vstop mladih v strukture socialnega dialoga omogočijo tudi z usposabljanji za pridobitev pogajalskih spretnosti in posebnimi usposabljanji za potrebe prikrajšanih skupin. Uvedba programov mentorstva bi bila boljša možnost od programov vodenja, ker ponuja priložnost za spoznavanje in usposabljanje prihodnjih voditeljev na enakopravni podlagi.

5.2.5 EESO poudarja, da je treba podpreti oblikovanje struktur socialnega dialoga na ravni podjetij. Sveti delavcev so nujno orodje, ki prispeva k večji odpornosti in gospodarski uspešnosti podjetij ter njihovi večji sposobnosti zagotavljanja dostojnih delovnih mest, pa tudi k spodbujanju demokracije na delovnem mestu (glej SOC/746 ([21])).

5.2.6 Vključenost mladih delavcev v strukture socialnega dialoga na ravni podjetij je ključnega pomena. S spodbujanjem mladih, naj sodelujejo v demokratičnih procesih na delovnem mestu, se podpira udejstvovanje mladih ter jim pomaga, da pridobijo spretnosti in izkušnje z zastopanjem svojih interesov. Za formalno zastopanost interesov mladih EESO priporoča, naj se mladi delavci spodbujajo k sodelovanju v kolektivnih pogajanjih, da bodo lahko zastopali svoje interese v kolektivnih pogodbah.

5.2.7 Z vzpostavitvijo predstavniških struktur za mlade na ravni podjetij je mogoče udeležbo mladih učinkovito vpeti v strukture socialnega dialoga. EESO opozarja na mladinske zastopniške svete ([22]) v Avstriji, ki se zavzemajo za ekonomske, socialne, zdravstvene in kulturne interese mladih zaposlenih in vajencev v podjetjih. Vsako podjetje, ki ima vsaj pet mladih delavcev, mora omogočiti demokratične volitve mladinskega zastopniškega sveta na mladinski skupščini. Člani sveta imajo posebne, z zakonom zagotovljene pravice in obveznosti, da lahko zastopajo interese mladih zaposlenih. Ker je vloga mladih delavcev legitimno zagotovljena z volitvami, imajo na delovnem mestu večjo verodostojnost ter lahko pridobivajo spretnosti in izkušnje na področju zastopanja delavcev.

5.3 *Priporočila v zvezi s sodelovanjem mladih v civilnem dialogu*

5.3.1 Vzpostaviti je treba skupne standarde in celovit regulativni okvir s strukturiranimi mehanizmi za udejstvovanje. Institucije bi morale oblikovati posebne podporne strukture, vključno z namenskimi skupinami in kontaktnimi točkami, da bi omogočile reden in organiziran dialog z organizacijami civilne družbe. Redno bi bilo treba ocenjevati procese civilnega dialoga, da bi opredelili pomanjkljivosti in področja, na katerih so potrebne izboljšave, in tako zagotovili, da bo sodelovanje še naprej učinkovito in vključujoče.

5.3.2 Procesi civilnega dialoga morajo biti vključujoči, zato je treba aktivno nagovarjati različne skupine, vključno z ženskami, manjšinami in ranljivimi skupnostmi, zagotavljati finančno podporo in sredstva za mladinske organizacije, spodbujati vključujoče strategije ter omogočati mreženje in sodelovanje med mladimi.

5.3.3 Okrepiti je treba pobude za krepitev zmogljivosti, namenjene mladim predstavnikom organizacij civilne družbe in javnim uslužbencem. Pri mladih predstavnikih se je treba osredotočiti na politično pismenost, zagovorništvo in razumevanje demokratičnih procesov, da bodo lahko učinkoviteje vplivali na rezultate politik, javnim uslužbencem pa ponuditi možnosti za izpopolnjevanje, da bodo bolj sposobni učinkovito uporabljati civilni dialog.

5.3.4 Povečati je treba naložbe v digitalno infrastrukturo, da bi poskrbeli za nove možnosti za civilni dialog in odpravili težavo omejenega dostopa do interneta, s katero se soočajo številni mladi. Izboljšati je treba digitalno pismenost mladih in jih tako opolnomočiti, da bodo učinkoviteje izražali svoje mnenje, organizirali kampanje in se vključevali v čezmejno sodelovanje. Za širjenje informacij, vključevanje širšega kroga mladega občinstva in čezmejno povezovanje mladih je treba uporabljati družbene medije in druga digitalna orodja, s čimer se spodbuja bolj vključujoč, varen in dostopen dialog.

5.3.5 Prizadevati si je treba za spodbujanje kulture civilnega dialoga in udeležbe z vključitvijo državljanske vzgoje v šolske učne načrte in spodbujanjem izobraževalnih kampanj za ozaveščanje o civilnem dialogu in solidarnosti kot ključnih elementih socialne vključenosti. Poenostaviti je treba postopke, da bodo organizacije civilne družbe lahko izvajale državljanske projekte v izobraževalnih ustanovah, hkrati pa omejiti državni nadzor, da bi omogočili verodostojnejše državljansko udejstvovanje.

([21]) UL C 228, 29.6.2023, str. 43.

([22]) https://www.oegj.at/content/dam/oegj/downloads/dokumente/20220915%20H2JVR%20Brosch%C3%BCre%20WEB.pdf (na voljo samo v nemščini).

5.3.6 Mladinske svete je treba priznati kot legitimne akterje in podpreti vzpostavitev neodvisnih mladinskih svetov v državah, kjer še ne obstajajo. Treba je povečati proračun za mlade na vseh teritorialnih ravneh in vzpostaviti lokalne svetovalne odbore s predstavniki mladih, da bi v večji meri izvajali civilni diskurz na lokalni ravni. Oblikovati je treba strategije za mlade, s katerimi bi okrepili njihov prispevek v civilnem dialogu, da bodo lahko neposredno vplivali na lokalno upravljanje in bo njihovo mnenje upoštevano v postopkih odločanja.

5.3.7 Priznati je treba pomen mladinskega dela v civilnem dialogu. V okviru pobud za civilni dialog (ki običajno vključujejo organizacije civilne družbe, vendar včasih ne takih, ki jih vodijo mladi) je treba povečati vlogo in zastopanost mladinskih organizacij med sogovorniki države. V ta namen je treba med drugim povečati legitimnost mladinskih delavcev in zagotoviti, da bodo priznani kot ključni akterji, ki imajo besedo v posvetovalnih procesih in mehanizmih strukturiranega dialoga z oblastmi.

5.3.8 Spodbujati je treba medgeneracijski dialog, in sicer z vzpostavitvijo mehanizmov skupnega vodenja, ki temeljijo na izmenjavi, sodelovanju, usklajevanju in soustvarjanju. Pri tem pristopu bi bilo treba usmerjati starejše generacije, da bi znale sodelovati z mladimi, povečati solidarnost in sprejeti dinamične spremembe, ki jih mladi prispevajo k civilnemu dialogu. S priznanjem prispevkov mladih se bo spremenil diskurz o mladih, kar bo še povečalo legitimnost njihove vloge pri odločanju ([23]).

V Bruslju, 23. januarja 2025

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Oliver RÖPKE

([23]) https://www.eesc.europa.eu/sl/our-work/opinions-information-reports/opinions/promoting-european-intergenerational-solidarity-towards-eu-horizontal-approach.